

Alkonyodott már, amikor a betlehemesek elindultak. A falu felett havat károgtak a varjak, az utakon nem járt már senki, a mezőkön köd született s a feltámadó szél a köddel együtt havat hentergetett az erdők felett.

Rossz idő lesz – gondolták a betlehemesek –, de azért elindultak. Nem a pár krajcárért, amit a gyerekek dobtak a perselyükbe, nem a kalácsért, amit kaptak, nem a pohár borért, amit a gazdák adtak, hanem: mert aki betlehemes, annak menni kell.

Mert mi lenne a világ Betlehem nélkül? Ki szerezne örömet a gyerekeknek? Ki támasztaná fel hívő emlékeit az öregeknek? Mentek hát a betlehemesek neki az úttalan utaknak, neki az időnek, szélnek, viharoknak, mert várták őket szerte az egész világon.

A falu, az otthon ködbe veszett mögöttük. A sötétség fekete arcával ott kullogott a nyomukban, s távol valahol farkasok vonítottak.

Mentek, mentek.

Nemsokára faluba érnek majd, ahol békés lámpafény hívogatja őket, meleg tűzhely, kenyér és bor lesz az asztalon és akkor elmúlik a farkasüvöltés, elmúlik ez a névtelen félelem, ami nyakukba ült és fojtogatta őket.

De a falu még messze volt. Az éjszaka nőttön nőtt, a hideg már a szívükig ért és ijedten álltak meg néha, – mert mintha gyötrődő, halálos kiáltásokat hozott volna a szél.

De megállni nem lehetett. Vállukon vitték az istállót, a jászolt, a Gyermekeket s az Anyát. Vállukon vitték az Örömet s a Békét.

Út már nem volt seholy, de azért ők mentek, mert tudták, hogy el kell jutni valahova, ahol még emberek vannak.

Már véresek voltak, mert szöges drót között bujkáltak, elestek és felkeltek, mert gránátölcsérek között botladoztak. És az ég alja világosodni kezdett, pedig még messze volt a hajnal. Különös ijesztő volt ez a véres fény, amelyből üszök és korom hullott a karácsonyi óra.

Féltek ettől a világosságtól, mégis arra kellett menni, mert arra volt a falu, ahol várták őket.

És ekkor – pedig tél volt – dörögni kezdett az ég alja. Az utak megelevenedtek, a levegőben ordítva

jártak szörnyű gépmadarak és a halálnak vetettek magot alvó búzamezőkön és messze az egész világon.

A betlehemesek megálltak, mint a riadt nyáj, de aztán csak elindultak újra.

A régi utakról lelökték őket, tűzzel-vassal megfenyegették őket, meleg ruhájukat letépték, s az istállót átszurkálták, hogy nem visznek-e valami tilos dolgot benne.

– Talán bolondok – gondolták az emberek, akik régen elfeledték már a Betlehemet – és tovább engedték őket.

Alig vánszorogtak már, amikor a faluba értek, hol már csak kormos falak voltak és az otthonok helyén csak zsaránkok pislogtak halódó füstölgéssel.

De a templom még állt. Ablaktalanul, toronytalanul, fél fala szétzúzva, de állt.

Halálos fáradtan bementek a betlehemesek és ekkor látták, hogy itt még vannak emberek. Emberek, akik ellenségek voltak. Sebesültek, elcsigázottak, haragtalanok, szenvedők. Ezek nem bántották őket, és a betlehemesek letették az oltár elé drága terhüket és meggyújtották az istállóban a gyertyát.

Csend lett ekkor.

A kis fény az emberek nagy árnyékát dobta a falakra, a betlehemesek letérdeltek, és minden szem megállt a jászlon és a pásztorok és a katonák látni kezdtek.

Látták a régi otthont és régi utakat, látták tulajdon anyjukat és tulajdon gyermeküket, láttak mindent és visszafordultak, mintha ami elmúlt, a hátuk mögött volna, amerre azonnal el lehet indulni.

De hátuk mögött csak romok voltak és sötétség.

Újra a kis gyertyalángba néztek hát, mintha minden fény ez lenne a világon, és mintha ez a fény szétáradt volna az éjszakában elvesztett utakon.

Kint még dörögtek az ágyúk, szállt a jaj, csordult a vér, de bent csend volt és a sötétség legmélyebb éjszakájában megszületett a Béke.

A kis gyertyaláng ekkor nagyra nőtt, és szelíd viradata szétáradt az egész világon.

(1943)

*

Megjelent az Esti Ujságban, 1943. december 24-én.